

Kestävä talouskehitys arktisilla alueilla

Arktisen alueen tarjoamat taloudelliset mahdollisuudet ovat saaneet runsaasti huomiota viime vuosina. Kestävän talouskehityksen edistäminen ja liiketoiminta arktisilla alueilla ei kuitenkaan ole suoraviivaista. Sääntelyiden erilaisuus, markkinaesteet sekä infrastruktuurin puute ovat käytännön esimerkkejä haasteista, joita alueella toimivat yritykset kohtaavat. Tämä näkyy kaikkialla arktisilla alueilla – myös suomalaisen ja venäläisen yritystoiminnan vuorovaikutuksessa. Suomi on ottanut arktisen elinkeinotoiminnan edellytysten kehittämisessä aktiivisen roolin, jota vuonna 2017 alkava Arktisen talousneuvoston puheenjohtajuuskausi vahvistaa.

Arktisen neuvoston työtä talouselämän osalta täydentää Arktinen talousneuvosto (Arctic Economic Council, AEC), joka toimii linkkinä hallintoelinten ja liike-elämän välillä. Vuonna 2014 Kanadan Arktisen neuvoston puheenjohtajuuskaudella perustettu AEC on kansainvälinen, itsenäinen yritysjärjestö, joka tavoittelee sitä, että arktisista alueista tulisi liiketoiminnan kannalta suotuisa alue.

Arktisen talousneuvoston jäsenistö koostuu kahdeksan maan liike-elämän edustajista sekä kuuden Arktisessa neuvostossa edustettuna olevan alkuperäiskansajärjestön edustajista. Mukana on niin monikansallisia yrityksiä kuin niin sanottujen perinteisten elinkeinosten edustajia. Venäjä on edustettuna Arktisen talousneuvoston nelihenkisessä johtoryhmässä ja se toimii myös aktiivisesti johtoryhmän työryhmissä. Venäjä isännöi AEC:n hallintoneuvoston seuraavaa vuosikokousta, joka järjestetään helmikuussa

Pietarissa. Sanktioista huolimatta vuorovaikutus venäläisen elinkeinoelämän kanssa siis jatkuu. Panarktisesta näkökulmasta tarkasteltuna myös vuosittain järjestettävä Northern Dimension Forum tarjoaa tilaisuuden edistää yhteistyötä venäläisten liiketoimijoiden kanssa.

Suomen vahva osaaminen arktisessa liiketoiminnassa sekä arktisena toimijana nousivat merkittävään asemaan Arktista talousneuvostoa perustettaessa. Elinkeinoelämämme aktiivisuuden ansiosta järjestön toiminnan selkärangan muodostavat perusteemat heijastavatkin voimakkaasti suomalaista ja pohjoismaista näkemystä.

Arktisen talousneuvoston näkemyksen mukaan arktisen liiketoiminnan kehittämiseksi tulisi panostaa nykyistä vahvempien markkinayhteyksien luomiseen arktisten maiden välille. Rajaesteitä löytyy pohjoismaisellakin tasolla: esimerkiksi julkisten hankkeiden tarjouskilpailujen järjestäminen ja tarjousten hyväksyminen vain maan omalla kielellä heikentää huomattavasti naapurimaiden pk-yritysten mahdollisuuksia osallistua tarjouskilpailuun. Venäjän vuonna 2012 toteutunut WTO-jäsenyys helpottaa toimintaympäristön ennustettavuutta, mutta jäsenyysohjeiden toimeenpanoa voi vielä tehostaa. Työ kaupanesteiden tunnistamiseksi ja niiden poistamiseksi koko arktisella alueella onkin merkittävää. On myös tärkeää huolehtia arktisten liiketoimintojen arvoketjujen saattamisesta osaksi laajempia kansainvälisiä arvoketjuja.

Onnistuneen liiketoiminnan perusedellytyksenä on säädöksiä vakaat ja ennustettavuus. Tavoitteena pitäisi olla korkeatasoiset säädökset, jotka asettavat kaikki toimijat samalle viivalle.

Napapiirin pohjoispuolella on noin neljä miljoonaa asukasta. Arvioiden mukaan näistä noin puolet asuu Venäjällä. Infrastruktuurin kehittämistarve koko arktisella alueella on huomattava. Joissakin tapauksissa korkea kustannustaso kuitenkin estää alueiden kehityksen, sillä neljä miljoonaa veronmaksajaa ei riitä kattamaan toimivan infrastruktuurin kustannuksia. Siksi julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyö voi tarjota käyttökelpoisen vaihtoehdon arktisen infrastruktuurin kehittämisessä.

Vastuullisen talouskehityksen perustan vahvistamiseksi tulisi edistää nykyistä läheisempää yhteistyötä teollisuuden ja tiedeyhteisön välillä. Ensiaskleet otettiin syyskuussa, kun AEC järjesti yhteistyössä Suomen Washingtonin-suurlähetystön kanssa Arktisen tiedeministerikokouksen yhteydessä sivutapahtuman, joka keskittyi elinkeinoelämän ja tieteen edustajien välisen yhteyden rakentamiseen teknologian avulla. Suomen korkeatasoinen arktinen tutkimustyö voi osaltaan auttaa kestävästä arktista liiketoimintaa. UArctic tarjoaa erinomaisen verkoston panarktiselle yliopistoyhteistyölle. AEC:n varapuheenjohtajana osallistuin UArcticin kongressiin Pietarissa syksyllä 2016. Tämä tarjosi erinomaisen ikkunan venäläisyliopistojen tekemään tutkimustyöhön sekä yhteistyöpotentiaaliin panarktisella tasolla.

Arktisella alueella sijaitsevista yrityksistä suurin osa on pk-yrityksiä. On tärkeää varmistaa, että yritykset toimivat myös käytännössä hyvän hallinnon periaatteiden mukaisesti. Alkuperäiskansojen perinnetieto ja arktisten alueiden paikallistuntemus muodostavat arvokkaan resurssin, jonka hyödyntäminen voi laskea arktisen liiketoiminnan riskejä. Siksi hyvän hallinnon, perinteisen osaamisen ja pienten ja

keskisuurten yritysten kehittämisen edistäminen ovat keskeinen osa AEC:n työtä.

Suomi ottaa vetovastuun AEC:n työstä keväällä 2017, jolloin kaksivuotinen puheenjohtajuuskausi siirtyy Yhdysvalloilta Suomelle. Suomen puheenjohtajuuskaudella jatketaan järjestön perusteemojen edistämistä arktisen liiketoimintaympäristön kehittämiseksi. Lisäksi Suomen puheenjohtajuuden läpileikkaavia teemoja tulevat olemaan Interconnected Arctic, Safe Arctic sekä Competent Arctic. Suomi ottaa samalla johdettavakseen myös Arktisen rannikkovartiostofoorumia.

Suomen liike-elämä on jo valmistautunut vetovastuun ottamiseen. Toimiva kansallinen yhteistyö eri alueiden toimijoiden, julkishallinnon ja elinkeinoelämän välillä luo hyvät edellytykset onnistuneelle puheenjohtajuuskaudelle. Liiketoiminta ei tunne rajoja, ja vuorovaikutus venäläisen liike-elämän kanssa jatkuu tasaveroisesti AEC:n piirissä myös Suomen puheenjohtajuuskauden aikana. Kesällä 2016 voimaan tullut Suomen ja Venäjän valtioiden välinen jäänmurtosopimus on käytännön esimerkki toimivasta yhteistyöstä maiden välillä.

Arktisen alueen vastuullisen talouskehityksen edistäminen hyödyntää koko Suomea – kylmissä ja vaikeissa olosuhteissa toimimaan tottuneen maamme arktinen osaaminen kun ei rajoitu vain Suomen pohjoisosiin.

Tero Vauraste

Kirjoittaja on Arktisen talousneuvoston varapuheenjohtaja ja Arctia Oy:n toimitusjohtaja.